

Received: 14 March 2025

Revised: 21 March 2025

Accepted: 22 March 2025

LOGISTICS STRATEGIES FOR SUSTAINABLE STRENGTHENING OF COASTAL SMALL-SCALE FISHERIES IN THE PAK PHANANG RIVER BASIN

Napaporn THEPRAKSA¹, Buppachat TAENGKLIANG², Mallika INPROM² and Donnawat SEEPUTSUK^{1*}

1 Management for Development College, Thaksin University, Thailand; donnawat.s@tsu.ac.th (D. S.)
(Corresponding Author)

2 Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

Handling Editor:

Professor Dr.Duangduen BHANTHUMNAVIN   National Institute of Development Administration, Thailand
(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainability)

Reviewers:

- 1) Assistant Professor Acting Sub Lieutenant Dr.Thanarat RATANAPONGTRA   RUS, Thailand
- 2) Assistant Professor Dr.Kewalin ANGKANANON   Suratthani Rajabhat University, Thailand
- 3) Dr.Siyathorn NAKPHIN   National Institute of Development Administration, Thailand

Abstract

This study examines the supply chain and logistics activities of coastal small-scale fisheries in the Pak Phanang River Basin, along with factors influencing seafood distribution demand. A mixed-methods approach involved interviewing 116 fishers from 4 groups to analyze planning, procurement, production, distribution, and reverse logistics. Results show that the logistics system is structured and operates efficiently under relevant socioeconomic factors. Age, income, and fishing practices influence the logistics system, while gender and education have no clear effect. Reverse logistics plays a key role in waste reduction and resource efficiency by repurposing fish waste into animal feed/organic fertilizer and reusing deteriorated fishing gear. Appropriate logistics strategies can enhance the sustainability of small-scale fisheries in the Pak Phanang River Basin.

Keywords: Small-Scale Fisheries, Logistics, Supply Chain, Sustainability, Resource Management

Citation Information: Thepraksa, N., Taengkliang, B., Inprom, M., & Seeputsuk, D. (2025). Logistics Strategies for Sustainable Strengthening of Coastal Small-Scale Fisheries in the Pak Phanang River Basin. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 14(2), Article 1. <https://doi.org/10.14456/tisr.2025.37>

กลยุทธ์โลจิสติกส์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของประมงพื้นบ้านชายฝั่งในลุ่มน้ำปากพนัง

นภาพร เทพรักษา¹, บุปผชาติ แต่งเกลี้ยง², มัลลิกา อินพรหม² และ ดนวัต สี่พุทสุข^{1*}

1 วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ; donnawat.s@tsu.ac.th (ดนวัต) (ผู้ประพันธ์
บรรณกิจ)

2 คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

ศาสตราจารย์ ดร.ดุจเดือน พันธ์มนาวิน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่องที่ 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อความยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลิน อังคนานนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

3) อาจารย์ ดร.สิญธร นาคพิน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาโซ่อุปทานและกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ของประมงพื้นบ้านชายฝั่งในลุ่มน้ำปากพนัง รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกระจายสินค้าอาหารทะเล การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพนี้ สัมภาษณ์ชาวประมง 116 คน จาก 4 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์การวางแผน จัดหา การผลิต การจัดส่ง และโลจิสติกส์ย้อนกลับ ผลการวิจัยพบว่าระบบโลจิสติกส์มีโครงสร้างและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้อง อายุ รายได้ และรูปแบบการทำประมง มีอิทธิพลต่อระบบโลจิสติกส์ ในขณะที่เพศและการศึกษาไม่มีผลชัดเจน โลจิสติกส์ย้อนกลับมีบทบาทสำคัญในการลดของเสียและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำของเสียจากปลาทำเป็นอาหารสัตว์หรือปุ๋ยอินทรีย์ และนำอุปกรณ์ประมงที่เสื่อมสภาพกลับมาใช้ใหม่ กลยุทธ์โลจิสติกส์ที่เหมาะสมสามารถยกระดับความยั่งยืนของประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนังได้

คำสำคัญ: ประมงพื้นบ้าน, โลจิสติกส์, ห่วงโซ่อุปทาน, ความยั่งยืน, การจัดการทรัพยากร

ข้อมูลการอ้างอิง: นภาพร เทพรักษา, บุปผชาติ แต่งเกลี้ยง, มัลลิกา อินพรหม และ ดนวัต สี่พุทสุข. (2568). กลยุทธ์โลจิสติกส์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของประมงพื้นบ้านชายฝั่งในลุ่มน้ำปากพนัง. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 14(2), บทความที่ 1. <https://doi.org/10.14456/tisr.2025.37>

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

บทนำ

การทำประมงพื้นบ้านเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายฝั่งที่พึ่งพาการประมงเป็นอาชีพหลัก ประเทศไทยมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ และอุตสาหกรรมประมงถือเป็นแหล่งอาหารและรายได้ที่สำคัญของประชากรในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันอุตสาหกรรมประมงกำลังเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น การลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งประมงสำคัญของภาคใต้ ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางสำคัญของการทำประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางน้ำ ชาวประมงในพื้นที่พึ่งพาแหล่งน้ำธรรมชาติและใช้วิธีการประมงแบบดั้งเดิม เช่น การใช้เรือขนาดเล็กและการจับสัตว์น้ำแบบวิถีชุมชน อย่างไรก็ตาม ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจท้องถิ่น (Evans et al., 2023) แต่แนวทางการบริหารจัดการประมงในศตวรรษที่ 20 และ 21 กลับจำกัดโอกาสของภาคประมงพื้นบ้านและไม่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนประมงขนาดเล็ก (Gillette et al., 2022) โดยการทำประมงพื้นบ้านมีความยืดหยุ่นสูงในการดำเนินงานและสามารถปรับตัวต่อสภาวะที่เปลี่ยนแปลงได้ อีกทั้งยังมีบทบาทเชิงสังคมและเศรษฐกิจในหลายมิติ ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งผลิตอาหารทะเล แต่ยังช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Salmi, 2015) โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจหรือภัยธรรมชาติ ประมงพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งอาหารให้กับชุมชน (Saiha, 2021) นอกจากนี้ วิธีการจับสัตว์น้ำแบบดั้งเดิมของประมงพื้นบ้านยังช่วยลดผลกระทบต่อระบบนิเวศอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ชาวประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนังต้องเผชิญกับหลายปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของอาชีพ เช่น การทำประมงเกินขนาด การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลง และต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและอุปกรณ์ประมง อีกทั้งระบบโลจิสติกส์ยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้คุณภาพสินค้าลดลงระหว่างการขนส่ง และปริมาณสินค้าไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชาวประมงต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ซึ่งบางครั้งอาจถูกกดราคาและไม่ได้ผลตอบแทนที่เป็นธรรม

การจัดการโลจิสติกส์เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการกระจายสินค้าอาหารทะเล ลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้กับชาวประมงพื้นบ้าน ระบบโลจิสติกส์สามารถช่วยลดปัญหาโดยการวางแผนเส้นทางขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ลดการเดินทางที่เยิ่นเย้อ และเพิ่มความรวดเร็วในการนำสินค้าออกสู่ตลาด นอกจากนี้ การรวมกลุ่มชาวประมงเพื่อใช้ระบบขนส่งร่วมกันยังช่วยลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วย ทำให้สามารถนำรายได้ไปพัฒนากระบวนการผลิตและเพิ่มคุณภาพของสินค้าได้มากขึ้นกระบวนการวางแผนเครือข่ายกระจายสินค้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโลจิสติกส์ที่ช่วยให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถนำสินค้าสู่ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นสำคัญที่โลจิสติกส์สามารถเข้ามาช่วยคือการบริหารจัดการต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพด้านทรัพยากร การใช้แนวทางโลจิสติกส์ที่ยั่งยืน เช่น การใช้เชื้อเพลิงทางเลือก การบริหารเส้นทางเดินเรือให้มีประสิทธิภาพ และการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดของเสียในห่วงโซ่อุปทาน ล้วนเป็นวิธีการที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างความยั่งยืนให้กับการทำประมง

งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการช่วยพัฒนาการทำประมงพื้นบ้านให้มีความยั่งยืนผ่านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ การลดต้นทุนการขนส่งและการพัฒนาเส้นทางกระจายสินค้าจะช่วยให้ชาวประมงสามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้น ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง และเพิ่มรายได้ได้อย่างมั่นคง แนวทางโลจิสติกส์ที่น่าเสนอจะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนังให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในงานวิจัยด้านการบริหารจัดการ โดย Chopra & Meindl (2001) ระบุว่า โซ่อุปทานมิได้จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต และซัพพลายเออร์ เท่านั้น

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

หากแต่ยังครอบคลุมถึงผู้ให้บริการขนส่ง คลังสินค้า ผู้ค้าปลีก ตลอดจนลูกค้า ซึ่งต่างมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของโซ่อุปทานโดยรวม ทั้งนี้ โซ่อุปทานเป็นระบบที่เชื่อมโยงหลายกระบวนการทางธุรกิจเข้าด้วยกัน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การตลาด การดำเนินงาน การกระจายสินค้า การเงิน และการบริการลูกค้า ซึ่งล้วนมีผลต่อศักยภาพขององค์กรในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาด การจัดการโซ่อุปทานเน้นย้ำถึงความสำคัญของ ความร่วมมือ และการบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภายในโซ่อุปทาน ตั้งแต่ผู้ผลิตวัตถุดิบไปจนถึงผู้บริโภคปลายทาง (Bechtel & Jayaram, 1997; Lambert & Cooper, 2000) การแบ่งปันข้อมูลแบบเรียลไทม์และการประสานงานในระดับสูงก่อให้เกิดการวางแผนและบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพเฉพาะจุด และช่วยให้ซัพพลายเชนสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว (Cooper et al., 1997; Mentzer et al., 2001)

การจัดการโลจิสติกส์ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการโซ่อุปทาน เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริหารสินค้าคงคลัง และการจัดการข้อมูลข่าวสาร (Christopher, 2005) การบริหารโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน ลดความล่าช้า และสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยรวมให้กับองค์กร อีกทั้งยังมีแนวคิด “การบริหารซัพพลายเชนที่มุ่งเน้นลูกค้า” ซึ่งมุ่งให้ผู้ผลิตและผู้ให้บริการโลจิสติกส์ร่วมมือกันลดต้นทุนโดยรวม พร้อมรักษาระดับการบริการและคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความคาดหวังของผู้บริโภค การบูรณาการและบริหารจัดการเครือข่ายขององค์กรและกิจกรรมทางธุรกิจต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล ในระดับสูง (Handfield et al., 1999) โดยแนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้างระบบปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มคุณค่าระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำไปสู่ ความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน ขององค์กรในซัพพลายเชน

นอกจากนี้ แนวคิด โลจิสติกส์ย้อนกลับ ได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเน้นกระบวนการบริหารจัดการและวางแผนการขนส่งสินค้า “ย้อนกลับ” ไปยังแหล่งผลิตหรือจุดจัดเก็บ ไม่ว่าจะเป็นการนำวัสดุใช้แล้วกลับมารีไซเคิล การใช้ซ้ำ หรือการปรับปรุงกระบวนการให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Christopher, 2016) ซึ่งสะท้อนถึงความใส่ใจในการสร้าง ซัพพลายเชนที่ยั่งยืน การปฏิบัติเช่นนี้ช่วยลดปริมาณของเสีย ลดการใช้ทรัพยากร และเพิ่มการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายและสังคม ทำให้องค์กรสามารถรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันได้ในระยะยาว

สำหรับการกระจายสินค้าอาหารทะเล ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของการประยุกต์ใช้แนวคิดซัพพลายเชนและโลจิสติกส์อย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยหลายชิ้นทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า การขนส่งผลิตภัณฑ์อาหารทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มมูลค่า ลดการสูญเสีย และสามารถส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชนประมง โดยปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการกระจายสินค้าอาหารทะเล ได้แก่

- 1) ด้านระยะทางและความรวดเร็ว คือ ระยะทางและเวลาที่ใช้ในการขนส่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความสดใหม่ของผลิตภัณฑ์ การขนส่งที่รวดเร็วช่วยลดการสูญเสียและต้นทุนในการดูแลคุณภาพ
- 2) ด้านปริมาณการขนส่ง คือ ปริมาณหรือมวลรวมที่ขนส่งในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ต้นทุนการขนส่ง และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ขนาดเรือหรือรถขนส่ง
- 3) ด้านช่องทางการกระจายสินค้า คือ ชาวประมงพื้นบ้านสามารถเลือกใช้ช่องทางหลากหลาย ตั้งแต่การขายตรงในตลาดท้องถิ่น การผ่านพ่อค้าคนกลาง การส่งออก ไปจนถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งส่งผลต่อรายได้และการเข้าถึงผู้บริโภค
- 4) ด้านประเภทลูกค้า คือ กลุ่มลูกค้าอาจเป็นผู้บริโภคทั่วไป ร้านอาหาร โรงแรม บริษัทแปรรูปอาหารทะเล หรือผู้ส่งออก โดยแต่ละกลุ่มต้องการมาตรฐานด้านคุณภาพสินค้า รูปแบบการบรรจุ และการขนส่งที่แตกต่างกัน
- 5) ด้านทำเลที่ตั้งของประมงพื้นบ้าน ทำเลที่ตั้งมีผลต่อการขนส่งสินค้าและต้นทุน หากชุมชนอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมหรือท่าเรือที่สะดวก ย่อมช่วยให้การขนส่งรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

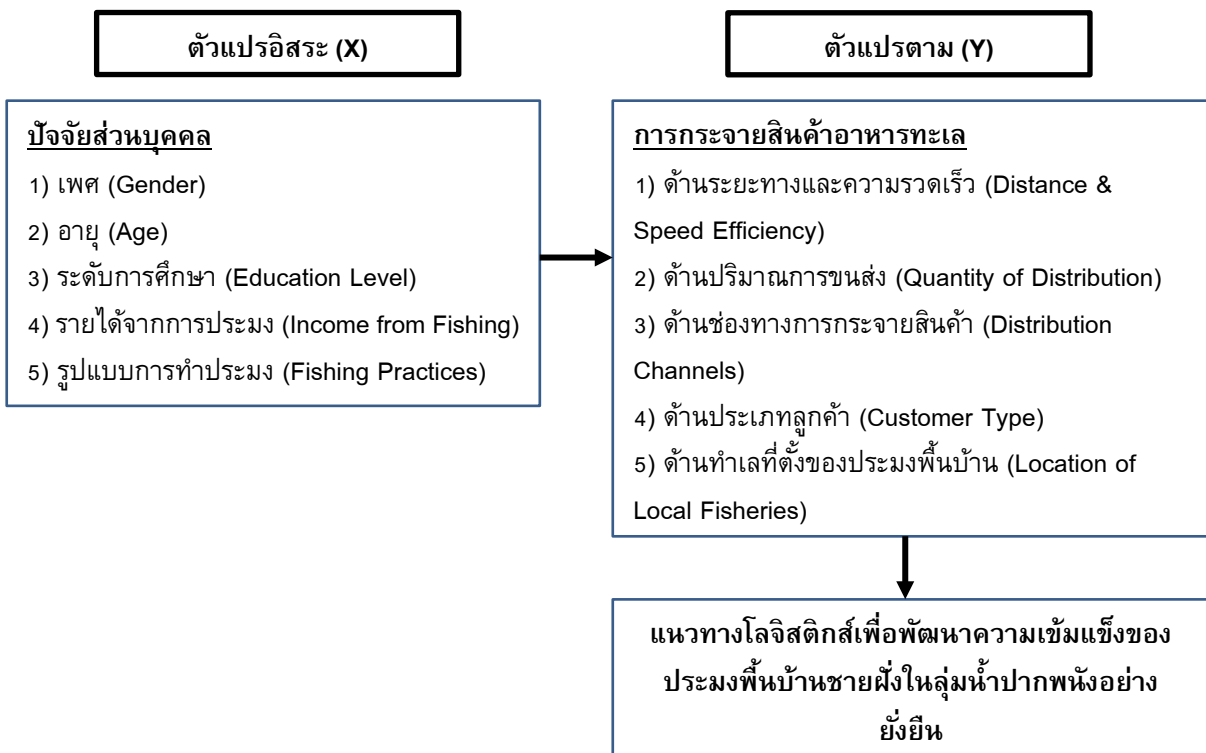
ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดโซ่อุปทานและโลจิสติกส์สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายภาคส่วน รวมถึงการกระจายสินค้าอาหารทะเลของชุมชนประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อให้ความสำคัญกับความร่วมมือ การบูรณาการ และการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับเพื่อความยั่งยืนของระบบ การวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพิจารณาระยะทางและความรวดเร็ว ปริมาณการขนส่ง ช่องทางการกระจายสินค้า ประเภทลูกค้า และทำเลที่ตั้ง จึงเป็นแนวทางที่จะยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน พร้อมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนประมงในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลทางด้านเพศอายุการศึกษารายได้รูปแบบการทำประมงพื้นบ้านที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลของประมงพื้นบ้านชายฝั่งแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย แนวทางโลจิสติกส์เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของประมงพื้นบ้านชายฝั่งในลุ่มน้ำปากพนังอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน มาใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความครอบคลุมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็นสองระยะ ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจบริบทการทำประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนัง กระบวนการกระจายสินค้าอาหารทะเล ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบโลจิสติกส์ของชาวประมง โดยมีกลุ่มเป้าหมายและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยชาวประมงพื้นบ้าน พ่อค้าคนกลาง และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการโลจิสติกส์ของการกระจายสินค้าอาหารทะเลในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยคำนึงถึงประสบการณ์ในการทำประมง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขนส่ง กระจายสินค้า และการตัดสินใจเชิงนโยบายในชุมชน เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ออกแบบแนวคำถามกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าประสบการณ์และมุมมองได้อย่างอิสระ บันทึกเสียง และจดบันทึก เพื่อเก็บรายละเอียดอย่างครบถ้วน การสังเกตการณ์ ลงพื้นที่

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

สังเกตการณ์กิจกรรมของชาวประมงในขั้นตอนการจับสัตว์น้ำ การขนส่ง ไปจนถึงการกระจายสินค้า เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมและกระบวนการทำงานจริงในภาคสนาม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตามประเด็นที่สนใจ เช่น รูปแบบการขนส่ง ปริมาณ และช่องทางการจำหน่าย เชื่อมโยงข้อค้นพบเชิงคุณภาพกับประเด็นที่ต้องการศึกษาในเชิงปริมาณ เพื่อใช้ในการออกแบบแบบสอบถาม หรืออธิบายเสริมผลวิเคราะห์เชิงสถิติในภายหลัง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือชาวประมงพื้นบ้านชายฝั่งในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง รวมจำนวน 4 กลุ่มชาวประมงที่มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจที่มีบทบาทสำคัญในการจัดหา จัดส่ง และจำหน่ายสินค้าอาหารทะเล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบเจาะจง โดยมุ่งเน้นเฉพาะสมาชิกที่มีประสบการณ์ทำประมงพื้นบ้านและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมขนส่งและกระจายสินค้าโดยตรงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 116 คน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่ามีจำนวนเพียงพอต่อการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ซึ่งพัฒนามาบนพื้นฐานจากการทบทวนวรรณกรรมด้านโลจิสติกส์ ประมงพื้นบ้าน และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากระยะที่ 1 โดยครอบคลุม 5 ด้านสำคัญของระบบโลจิสติกส์ของประมงพื้นบ้าน 1) ระยะทางและความรวดเร็วในการขนส่ง 2) ปริมาณการขนส่งและความถี่ของการขนส่ง 3) ช่องทางการกระจายสินค้าและการเข้าถึงตลาด 4) ประเภทลูกค้าและพฤติกรรมการซื้อ 5) ท่าเรือที่ตั้งประมงและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ใช้รูปแบบการให้คะแนนตาม Likert Scale 5 ระดับ เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบ ซึ่งการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์และประมงพื้นบ้านอย่างน้อย 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นคำถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าที่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ (มากกว่า 0.50) มีการทดสอบความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบเบื้องต้น กับชาวประมงกลุ่มย่อยที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 20 คน แล้วจึงคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งผลการทดสอบในแต่ละด้านมีค่า .80 แสดงถึงความน่าเชื่อถือสูง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบในแต่ละด้าน สถิติเชิงอนุมาน ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เพื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวแปร เช่น เพศ ระดับรายได้ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อตรวจสอบว่าปัจจัยต่างๆ เช่น อายุ รายได้ หรือระดับการศึกษา มีผลต่อการกระจายสินค้าหรือไม่ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากิจกรรมโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของประมงพื้นบ้านชายฝั่งในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง แสดงให้เห็นว่ากระบวนการดำเนินงานของชาวประมงมีโครงสร้างที่ชัดเจนและสอดคล้องกับแบบจำลองโซ่อุปทานขององค์การการค้าโลก ครอบคลุม 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง และโลจิสติกส์ย้อนกลับ ชาวประมงมีการวางแผนการออกเรือจับสัตว์น้ำอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาปัจจัยด้านเวลา เครื่องมือ และพื้นที่จับสัตว์น้ำ อุปกรณ์ที่ใช้หลักๆ ได้แก่ อวนชนิดต่างๆ และเครื่องมือช่วยจับสัตว์น้ำ เช่น วิทยุสื่อสารและเอคโคซาวด์เดอร์ ค่าใช้จ่ายในการออกเรือเฉลี่ยอยู่ที่ 500 บาทต่อครั้ง ด้านการจัดหาวัตถุดิบ ชาวประมงเลือกใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำให้เหมาะสมกับชนิดสัตว์น้ำที่ต้องการจับ เช่น อวนลาก อวนลอยปลากระป๋อง อวนลอยปลาทุเรียน และอวนรุน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต

กระบวนการผลิตสอดคล้องกับฤดูกาล โดยแบ่งเป็นช่วงที่มีการออกเรือมากและช่วงที่มีการออกเรือน้อย ทั้งนี้ชาวประมงมีระบบการรักษาคุณภาพสัตว์น้ำที่ดี เช่น การแช่แข็งทันทีหลังจับ และการคัดแยกสัตว์น้ำตามขนาดและคุณภาพ แม้ว่าการใช้แรงงานคนในการคัดแยกจะทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น แต่ก็ช่วยรักษาคุณภาพของสัตว์น้ำให้สดใหม่ การจัดส่งสินค้ามีสองรูปแบบหลัก คือ ชาวประมงนำส่งเองผ่านยานพาหนะขนาดเล็ก และการขายให้พ่อค้าคนกลางที่ทำเทียบเรือ ซึ่งช่วยลดภาระการขนส่งให้ชาวประมง โลจิสติกส์ย้อนกลับมีบทบาทสำคัญในการจัดการของเสียและเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากร โดยมีการนำซากสัตว์น้ำไปแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ นำอุปกรณ์ประมงกลับมาใช้ใหม่ และ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

บริหารจัดการขยะในเรือประมงให้มีความยั่งยืน นอกจากนี้ บางกลุ่มชุมชนได้ริเริ่มแนวทาง "Zero Waste Fishery" และ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์บนเรือเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อจำแนกตามเพศผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่ทำการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53) อายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 28) มีการศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 34) ทำประมงเพื่อบริโภคและจำหน่าย (ร้อยละ 85) ทำประมงพื้นบ้านมากกว่า 3 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 93)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลของประมงพื้นบ้านชายฝั่ง โดยภาพรวมพบว่าระดับความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลของประมงพื้นบ้านชายฝั่งระดับมากคือ ($\bar{X} = 3.82$, $SD = 0.92$) เมื่อจำแนกด้านระยะทางและความรวดเร็ว พบว่าระดับมาก คือ ความหลากหลายของเส้นทาง ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.84$) เมื่อจำแนกด้านปริมาณการขนส่ง พบว่าระดับมาก คือ ความเหมาะสมของยานพาหนะที่ใช้บรรทุก ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.82$) เมื่อจำแนกด้านช่องทางกระจายสินค้า พบว่าในระดับมาก คือ การให้ความสำคัญต่อการขนส่งด้านความปลอดภัยสูงสุด ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.76$) เมื่อจำแนกด้านประเภทลูกค้า พบว่าในระดับมาก คือ มีการทำความเข้าใจในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า ($\bar{X} = 4.96$, $SD = 0.828$) เมื่อจำแนกด้านที่ตั้งประมงพื้นบ้าน พบว่าในระดับมาก คือ พื้นที่อยู่ใกล้แหล่งจำหน่าย ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.72$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลของชาวประมงพื้นบ้านชายฝั่ง โดยพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และรูปแบบการทำประมง พบว่าปัจจัยบางอย่างมีผลต่อความต้องการในด้านต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่บางปัจจัยไม่มีผลต่อความแตกต่างของความต้องการอย่างชัดเจน

1) เพศของชาวประมง จากผลการทดสอบพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig. > 0.05$) ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านระยะทางและความรวดเร็ว ด้านปริมาณการขนส่ง ด้านช่องทางการกระจายสินค้า ด้านประเภทลูกค้า และด้านทำเลที่ตั้งประมง ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่าชาวประมงจะเป็นเพศชายหรือหญิง ความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลในทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งสองเพศมีพฤติกรรมและความคาดหวังเกี่ยวกับการกระจายสินค้าอาหารทะเลในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

2) อายุของชาวประมง จากผลการวิเคราะห์พบว่า อายุมีผลต่อความต้องการด้านปริมาณการขนส่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($Sig. = 0.024$) ขณะที่ด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านระยะทางและความรวดเร็ว ด้านช่องทางการกระจายสินค้า ด้านประเภทลูกค้า และด้านทำเลที่ตั้งประมง ไม่มีความแตกต่างที่ชัดเจน ($Sig. > 0.05$) หมายความว่า ชาวประมงที่มีอายุต่างกันมีแนวโน้มที่จะมีระดับความต้องการในการขนส่งสินค้าที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีอายุสูงกว่ามักต้องการปริมาณการขนส่งที่มากขึ้น อาจเนื่องจากประสบการณ์ในการทำประมงที่ยาวนานกว่า หรือมีเครือข่ายการจำหน่ายสินค้าที่กว้างขึ้น ทำให้ต้องมีปริมาณการขนส่งที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุน้อย

3) ระดับการศึกษาของชาวประมง จากการวิเคราะห์พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อระดับความต้องการในทุกด้าน ($Sig. > 0.05$) หมายความว่า ชาวประมงที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในด้านความต้องการกระจายสินค้าอาหารทะเล ไม่ว่าจะเป็นด้านระยะทางและความรวดเร็ว ด้านปริมาณการขนส่ง ด้านช่องทางการกระจายสินค้า ด้านประเภทลูกค้า และด้านทำเลที่ตั้งอาจเป็นเพราะการประกอบอาชีพประมงอาศัยประสบการณ์และทักษะภาคสนามเป็นหลักมากกว่าระดับการศึกษาทางวิชาการ ส่งผลให้ความต้องการเกี่ยวกับกระบวนการกระจายสินค้าของชาวประมงมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันโดยไม่ขึ้นกับระดับการศึกษา

4) รายได้ของชาวประมง จากผลการวิเคราะห์พบว่า รายได้มีผลต่อความต้องการด้านปริมาณการขนส่ง ($Sig. = 0.031$) และด้านประเภทลูกค้า ($Sig. = 0.021$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ด้านอื่นๆ ได้แก่ ระยะทางและความรวดเร็ว ช่องทางการกระจายสินค้า และทำเลที่ตั้งประมง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหมายความว่า ชาวประมงที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการในด้านปริมาณการขนส่งและประเภทลูกค้าที่แตกต่างกัน กลุ่มที่มีรายได้สูง

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

มักต้องการกระจายสินค้าไปยังลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง และมีปริมาณการขนส่งที่มากกว่า เพื่อรองรับตลาดที่ใหญ่ขึ้น ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่าอาจเน้นกระจายสินค้าไปยังตลาดท้องถิ่นหรือขายให้พ่อค้าคนกลางเป็นหลัก

5) รูปแบบการทำประมง จากผลการวิเคราะห์พบว่า รูปแบบการทำประมงมีผลต่อความต้องการด้านปริมาณการขนส่ง (Sig. = 0.024) และด้านช่องทางการกระจายสินค้า (Sig. = 0.014) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านอื่นๆ ได้แก่ ระยะทางและความรวดเร็ว ประเภทลูกค้า และทำเลที่ตั้งประมง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่า ชาวประมงที่มีรูปแบบการทำประมงที่แตกต่างกัน จะมีความต้องการด้านปริมาณการขนส่งและช่องทางการกระจายสินค้าที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำประมงเพื่อบริโภคเองมักมีปริมาณการขนส่งที่ต่ำกว่ากลุ่มที่ทำประมงเพื่อจำหน่าย ในขณะที่ชาวประมงที่ทำเพื่อจำหน่ายมักต้องการช่องทางการกระจายสินค้าที่กว้างขวางกว่า เพื่อเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าให้กับลูกค้าหลายกลุ่ม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลต่อระดับความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลของประมงพื้นบ้านชายฝั่ง

ปัจจัยส่วนบุคคล	ด้านระยะทางและความรวดเร็ว		ด้านปริมาณการขนส่ง		ด้านช่องทางการกระจายสินค้า		ด้านประเภทลูกค้า		ด้านทำเลที่ตั้งประมงพื้นบ้าน	
	t/F	Sig.	t/F	Sig.	t/F	Sig.	t/F	Sig.	t/F	Sig.
เพศ	3.83	.383	.261	.794	-.515	.607	.113	.910	-.252	.801
อายุ	1.720	.151	2.197	.024*	.581	.677	1.044	.388	.367	.832
การศึกษา	1.395	.223	1.090	.373	.677	.669	1.333	.249	.992	.435
รายได้	2.345	.056	4.128	.031*	1.922	.117	3.201	.021*	.612	.731
รูปแบบการทำประมงพื้นบ้าน	2.627	.077	3.850	.024*	4.426	.014*	2.314	.103	1.946	.148

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์เชิงสถิติและการสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับความต้องการในการกระจายสินค้าอาหารทะเลของชาวประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนัง พบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์บางประการ ได้แก่ อายุ รายได้ และรูปแบบการทำประมง มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดปริมาณการขนส่ง ช่องทางการกระจายสินค้า และประเภทลูกค้า ในขณะที่ เพศและระดับการศึกษา กลับไม่ปรากฏความแตกต่างอย่างชัดเจนในเชิงสถิติ การที่ชาวประมงที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มที่จะขยายปริมาณการขนส่ง สะท้อนให้เห็นว่า “ประสบการณ์” มีบทบาทสำคัญในการวางแผนการประมง อันนำไปสู่การเข้าถึงเครือข่ายการค้าได้กว้างขวางขึ้น ไม่จำเป็นการค้าส่งหรือค้าปลีก ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ นาถฤทธิ์ (2558) ซึ่งระบุว่าประสบการณ์และอายุเป็นปัจจัยส่งเสริมการตัดสินใจในกิจกรรมการประมงและการจัดการทรัพยากรในชุมชน

ชาวประมงที่มีรายได้สูงมักมุ่งเน้นตลาดที่มีศักยภาพ เช่น โรงแรม ร้านอาหารทะเลคุณภาพ หรือการส่งออก ซึ่งต้องการมาตรฐานด้านคุณภาพและความสม่ำเสมอในการจัดส่งสูงขึ้น กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่ามักจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางหรือขายเองในตลาดท้องถิ่น ซึ่งมีต้นทุนการขนส่งและการบริหารจัดการที่ต่ำกว่า และมีการเข้าถึงที่ง่ายกว่าสำหรับชุมชน ปัจจัยรายได้จึง สอดคล้อง กับแนวคิดในงานวิจัยด้านโลจิสติกส์ที่ว่า ศักยภาพทางเศรษฐกิจส่งผลต่อรูปแบบตลาดและช่องทางการจัดส่ง (สุทธิพร บุญมาก และคณะ, 2563) ผู้ที่ทำการค้าส่ง-ค้าปลีกต้องอาศัยระบบขนส่งและช่องทางการขายที่หลากหลาย รวมถึงต้องจัดการในปริมาณมากเพื่อให้เกิดกำไรที่คุ้มทุน กลุ่มที่ทำประมงเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือขายในชุมชนเล็กๆ จะเน้นที่การดำเนินการแบบเรียบง่าย ไม่ต้องอาศัยระบบโลจิสติกส์ซับซ้อน ซึ่งส่งผล

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

สอดคล้อง กับการจัดการโซ่อุปทานตามแนวคิด Supply Chain Management ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับรูปแบบการผลิต ความต้องการในปลายน้ำ การทำประมงพื้นบ้านมักใช้ความชำนาญเชิงประสบการณ์และการสืบทอดองค์ความรู้ในครอบครัวมากกว่าการแบ่งงานตามเพศอย่างชัดเจน ทั้งชายและหญิงต่างมีบทบาทในกระบวนการผลิตและกระจายสินค้า ทั้งในฐานะผู้จับ ผู้เลือกประเภทสัตว์น้ำ หรือผู้ค้าส่งค้าปลีกในตลาด จึงเป็นไปได้ว่าความต้องการในการกระจายสินค้าถูกกำหนดด้วย “เงื่อนไขด้านประสบการณ์” และ “โอกาสทางตลาด” มากกว่าความแตกต่างด้านเพศ ซึ่งกิจกรรมประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่สืบทอดผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) และการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่นมากกว่าความรู้ในเชิงวิชาการ โดยการทำการประมงพื้นบ้านอาจไม่ได้ต้องการทักษะด้านเทคโนโลยีซับซ้อนเท่ากับการทำการประมงเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ การศึกษาในระบบจึงไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโลจิสติกส์ในระดับชุมชนมากนัก แม้ว่างานวิจัยนี้จะสรุปว่าปัจจัยอายุ รายได้ และรูปแบบการทำการประมงส่งผลต่อความต้องการในการกระจายสินค้ามากกว่าเพศและระดับการศึกษา แต่ยังมี “ตัวแปรแวดล้อม” อื่นๆ เช่น การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชน โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ (ถนน ท่าเรือ ระบบขนส่ง) รวมถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน ซึ่งอาจส่งเสริมหรือลดทอนบทบาทของปัจจัยเหล่านี้ได้ ในบางพื้นที่ เพศหญิงอาจมีบทบาทในช่องทางการค้าปลีก หรือการแปรรูปสินค้า ในขณะที่ผู้ชายอาจเป็นผู้ประกอบกิจกรรมในทะเล จึงอาจเป็นเหตุให้ “ระดับความต้องการในการกระจายสินค้า” ไม่ต่างกัน เมื่อมองในภาพรวม

ข้อค้นพบใหม่ และความหมายเชิงนัยยะ

ระบบโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของประมงพื้นบ้าน ซึ่งชาวประมงในพื้นที่มีการวางแผนและบริหารจัดการด้านการจัดหาวัตถุดิบอย่างเป็นระบบมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันว่า “การจัดการอย่างไม่เป็นทางการ” (Informal Management) สามารถมีประสิทธิภาพได้ หากอาศัยประสบการณ์ยาวนานและความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมโลจิสติกส์ย้อนกลับ การนำซากสัตว์น้ำที่ไม่สามารถขายได้มาใช้ประโยชน์ เช่น แปรรูปเป็นอาหารสัตว์หรือปุ๋ยอินทรีย์ และการนำอุปกรณ์ประมงที่เสื่อมสภาพกลับมาใช้ใหม่ เป็นกลไกหนึ่งที่สะท้อนถึง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “การจัดการทรัพยากรหมุนเวียน” ภายในชุมชน ช่วยลดต้นทุนและของเสียในระบบ ข้อค้นพบเรื่องอายุ รายได้ และรูปแบบการทำการประมง สอดคล้อง กับงานวิจัยด้านการพัฒนาโซ่อุปทานที่ระบุว่าการประมงทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อการจัดการโลจิสติกส์ (สุทธิพร บุญมาก และคณะ, 2563) และงานวิจัยของ กรรณิการ์ นาคุฤทธิ์ (2558) ที่กล่าวถึงบทบาทของประสบการณ์และอายุ จุดนี้จึงยืนยันให้เห็นว่า แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรประมงที่ดีไม่ได้ขึ้นกับ “การศึกษาทางวิชาการ” เสมอไป หากแต่ความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ท้องถิ่น และโครงสร้างทางสังคมในชุมชนกลับเป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักอย่างมาก

งานวิจัยนี้มีส่วนช่วย ขยายขอบเขตความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทของปัจจัยทางประชากรศาสตร์และการจัดการโลจิสติกส์ในภาคประมงพื้นบ้าน โดยใช้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า องค์ประกอบหลักคือ “อายุ” “รายได้” และ “รูปแบบการทำการประมง” ที่ส่งผลให้เกิดความต้องการในระบบกระจายสินค้าแตกต่างกัน โดยข้อค้นพบเรื่องระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับ ยังเป็นประเด็นสำคัญที่แสดงถึงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ภายในชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ของเสียจากการประมง ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เมื่อคำนึงถึง โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ระบบการจัดเก็บ และการจัดการต้นทุน ตามแนวคิดของ สุทธิพร บุญมาก และคณะ (2563) จะเห็นว่า การผสานระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของชาวประมงกับการสนับสนุนจากภายนอก (หน่วยงานรัฐ เอกชน หรือองค์กรชุมชน) สามารถสร้างรูปแบบโลจิสติกส์ที่แข็งแกร่งขึ้นได้ ซึ่งนับเป็น ข้อค้นพบใหม่ ที่ช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางโลจิสติกส์เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของประมงพื้นบ้านชายฝั่งในลุ่มน้ำปากพนังอย่างยั่งยืน” พบว่าการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของชาวประมงพื้นบ้านมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของซัพพลายเชนประมง

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

ทั้งในด้านการขนส่ง การกระจายสินค้า และการลดต้นทุน การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่สามารถนำไปสู่การวิจัยเพิ่มเติมเพื่อขยายขอบเขตขององค์ความรู้ในอนาคต ดังนี้

- 1) การศึกษารูปแบบการกระจายสินค้าอาหารทะเลที่เหมาะสมสำหรับตลาดที่แตกต่างกัน ชาวประมงที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มขยายตลาดไปยังกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง เช่น โรงแรม ร้านอาหารทะเล และตลาดส่งออก ในขณะที่ชาวประมงที่มีรายได้ต่ำกว่ายังต้องพึ่งพาการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ดังนั้น ควรมีการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับช่องทางการกระจายสินค้าที่เหมาะสมสำหรับตลาดแต่ละประเภท เช่น ตลาดค้าส่งในประเทศ ตลาดค้าปลีกออนไลน์ และตลาดส่งออก รูปแบบของซัพพลายเชนอาหารทะเลในระดับท้องถิ่น เทียบกับระดับภูมิภาคและระดับประเทศ หรือการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าระดับชุมชน เพื่อช่วยลดปัญหาการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง
- 2) การศึกษาผลกระทบของโลจิสติกส์ย้อนกลับต่อความยั่งยืนของประมงพื้นบ้าน มีการนำแนวทางโลจิสติกส์ย้อนกลับมาใช้ เช่น การแปรรูปเศษสัตว์น้ำเป็นอาหารสัตว์ การนำอุปกรณ์ประมงกลับมาใช้ใหม่ และการบริหารจัดการขยะจากกระบวนการประมง อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาต่อไปเพื่อวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับของประมงพื้นบ้าน และเปรียบเทียบกับแนวทางของภาคอุตสาหกรรม ผลกระทบของการนำระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับมาใช้ต่อสิ่งแวดล้อมและต้นทุนการดำเนินงาน หรือแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมประมงพื้นบ้าน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากของเสียทางทะเล
- 3) ควรวางนโยบายสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยจัดตั้ง “คณะกรรมการบริหารจัดการประมงพื้นบ้าน” ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน (เช่น ผู้ประกอบการค้าส่ง) และตัวแทนชุมชน เพื่อวางแผนเชิงนโยบาย ทั้งในด้านโลจิสติกส์ การตลาด และการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงในระยะยาว รวมถึงเสริมการวิจัยร่วม ระหว่างภาควิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ตรงความต้องการของกลุ่มประมงพื้นบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ นาคฤทธิ์. (2558). การศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของชุมชนประมงพื้นบ้าน กรณีศึกษานาการปูม้า ชุมชนคลอง อบต. หมู่ที่ 4 ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. สารนิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิพร บุญมาก, นววิทย์ เอมเอก, อภินันท์ เอื้อกังกูร และ สานิตย์ ศรีชูเกียรติ. (2563). การจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์อาหารทะเลปลอดภัย: กรณีศึกษาร้านคนจับปลา ประจวบคีรีขันธ์. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 9(1), 37-51.
- Bechtel, C., & Jayaram, J. (1997). Supply Chain Management: A Strategic Perspective. *The International Journal of Logistics Management*, 8(1), 15-34.
- Chopra, S., & Meindl, P. (2001). *Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Christopher, M. (2005). *Logistics and Supply Chain Management: Creating Value-Adding Networks* (3rd ed.). London: Financial Times Prentice Hall.
- Christopher, M. (2016). *Logistics & Supply Chain Management*. London: Pearson.
- Cooper, M., Lambert, D., & Pagh, J. (1997). Supply Chain Management: More Than a New Name for Logistics. *The International Journal of Logistics Management*, 8(1), 1-14.
- Evans, L., Buchan, P., Fortnam, M., Honig, M., & Heaps, L. (2023). Putting coastal communities at the center of a sustainable blue economy: A review of risks, opportunities, and strategies. *Frontiers in Political Science*, 4, 1032204.

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

- Gillette, M., Schreiber, M., & Siegrist, N. (2022). Sweden's good fishers: Skills and values in a transforming social-ecological field. *kritisk etnografi – Swedish Journal of Anthropology*, 5(1-2), 37-58.
- Handfield, R., Ragatz, G., Petersen, K., & Monczka, R. (1999). Involving Suppliers in New Product Development. *California Management Review*, 42(1), 59-82.
- Lambert, D., & Cooper, M. (2000). Issues in Supply Chain Management. *Industrial Marketing Management*, 29, 65-83.
- Mentzer, J., DeWitt, W., Keebler, J., Min, S., Nix, N., Smith, C., & Zacharia, Z. (2001). Defining Supply Chain Management. *Journal of Business Logistics*, 22(2), 1-25.
- Saiha, M. (2021). *Herring with Driftnets*. Retrieved from <https://sites.utu.fi/bre/herring-with-driftnets/>.
- Salmi, P. (2015). Constraints and Opportunities for Small-Scale Fishing Livelihoods in a Post-Productivist Coastal Setting. *Journal of the European Society for Rural Sociology*, 55(3), 258-274.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).